

Dušan Saják

Kňaz a národovec Ivan Bujna

Pri sledovaní slovenských dejín sa presviedčame, že mnohí naši slovenskí evanjelickí kňazi boli nielen dobrými duchovnými, ale aj významnými národovcami a vlastencami. Príkladov by sme mohli uviesť veľa. Stačí, ak pripomenieme takých, ako boli Jozef Miloslav Hurban, Michal Miloslav Hodža, Štefan Krčméry či Martin Rázus a ďalší, ale aj u nás na Dolnej zemi napríklad prvý biskup v bývalej Juhoslávii Adam Vereš. Aj my sme mali, chvalabohu, tu v našom prostredí takých kňazov a národovcov či vlastencov, ako boli Ľudovít Haan, Daniel Zajac, Ondrej Seberini, Karol Hrdlička a ďalší. Jedným z nich bol aj Ivan Bujna.

Keď som si zvolil a formuloval tému svojej prednášky v tejto podobe, teda ako úvahu o kňazovi a národovcovi Ivanovi Bujnovi, inšpiroval ma k tomu i jeho krátky životopis, ktorý napísal jeho syn Vladimír Bujna, povoláním právnik. On v tomto životopise, ktorý napísal pri príležitosti zaznamenávania storočnice narodenia svojho otca, zvýrazňuje práve tieto dva prívlastky popri sebe: **horlivý kňaz a národovec**. Vladimír Bujna určite najlepšie pozoroval silné prejavy národného a duchovného uvedomenia svojho otca popri jeho kňazských povinnostiach, čo sa vidí aj v konštatovaní, že „v rodičovskom dome už v útlom veku zapálil sa láskou k **národu a cirkvi evanjelickej**. Týmto svojim láskam zostal verný až do smrti v r. 1949. Vyoral krásnu brázdú na dedičnej roli národa a cirkvi“¹. Vladimír Bujna v tomto životopise ďalej pripomína skutočnosť, že jeho otec sa „narodil ako syn seniora, cirkevného spisovateľa a „otca sirôt“ Martina Bujnu...“ Teda že Ivan Bujna mal už v detstve v rodine dobré základy pre cítenie duchovných národných potrieb. Toto národovectvo a vlastenectvo si ešte upevnil, keď sa ako kaplán oženil s dcérou „*Jána Valáška, pravotára na Myjave, ktorý za svoje neohrozené hájenie záujmu slovenského ľudu ako poslanec bývalého uhorského snemu bol vo väznení vo Vacove a Szegedine*“. Všetko to určite vytváralo dobré podmienky naformovanie vlastenectva Ivana Bujnu aj v jeho rodinnom zázemí, keďže, ako uvádza Vladimír Bujna, „v *Nadlaku Ivan Bujna aj*

---

¹ Bujna, Vladimír: Kňaz a národovec Ivan Bujna k storočnici jeho narodenia. Bratislava 1981.

s manželkou pracovali na zveľadovaní tamojšieho evanjelického ľudu. Snažili sa dvíhať jeho náboženské povedomie, jeho kultúru, a hmotnú úroveň. Organizovali pre ľud rôzne divadelné predstavenia, kultúrne večierky, besiedky. Pomáhali ľudu radou v jeho každodenných problémoch. Bujnovská fara sa stala centrom nielen našich krajanov, ale bola v popredí všetkých snáh a všetkého úsilia za zveľadenie slovenskej i českej menšiny v Rumunsku“.

Vladimír Bujna v citovanom životopise aj uvádza, že sa jeho otec Ivan Bujna „zaslúžil o to, že mestečko Nadlak po I. svetovej vojne pripadlo k Rumunsku, keď sa rozhodne zasadil u delimitačnej komisie a za ním išlo celé slovenské i rumunské obyvateľstvo Nadlaku“. Rumunsko ocenilo túto jeho činnosť udelením dvoch vysokých vyznamenaní „Radu rumunskej hviezdy“ a „Radu rumunskej koruny“.² Ivan Bujna sa stal čestným členom Rumunskej zemepisnej spoločnosti a dostával jej ročenky.

O silnom národnom cítení Ivana Bujnu napokon svedčia nielen výpovede jeho syna Vladimíra, ale i jeho publikované dielo „*Stručný nástin dejín cirkve evanjelickej a.v. v Nadlaku od roku 1853 do roku 1912*“, ktoré vyšlo pri zaznamenávaní storočnice polozenia základného kameňa terajšieho chrámu. K tomuto dielu dodal ako prílohu „*Dejepis starého i nového Nadlaku do roku 1852*“ od bývalých Nadlačanov Daniela Zajaca a Ľudovíta Haana. V druhom diele „*Dejiny Slovenského ľudového kruhu v Nadlaku*“ sa Ivan Bujna zaoberá vznikom a pôsobením tohto *Spolku...*, ako aj jeho významom pre duchovný a národný život nadlacksých Slovákov. Sám Ivan Bujna bol i predsedom tohto *Spolku...* celých 34 rokov (od 1914 do 1948). Ivan Bujna sa v týchto dielach zameriava na minulosť, na dejiny nadlacksých Slovákov i na dejiny evanjelickej cirkvi, aby aj takto duchovno národne pôsobil na svojich veriacich, aby ich oboznámil s ich koreňmi, a tak posilňoval ich slovenské národné povedomie. Ale aj my dnes mu musíme byť za tieto diela povďační.

Napokon môžeme vysloviť aj odôvodnený predpoklad, že o národnom cítení a potrebe duchovne národného pôsobenia Ivana Bujnu svedčí aj skutočnosť, že

---

² Otázka „pridelenia Nadlaku“ by si zaslúžila pozornosť historikov, keďže poznáme materiály, podľa ktorých na tejto delimitácii sa podieľal aj druhý kňaz – súčasník Ivana Bujnu v kňazskom úrade - Ľudovít Boor.

prišiel pôsobiť ako kňaz práve sem do Nadlaku, medzi dolnozemskej Slovák, kde bola takáto osobnosť vtedy aj najpotrebnejšia. Lebo si musíme uvedomiť, že sa mu naisto neodchádzalo ľahko z cirkevného zboru v Nových Sadoch (v bývalej Ašakerti), v známom dobre zriadenom čisto slovenskom zbore pri Nitre – nachádzajúcom sa práve v strede medzi jeho rodným Pukancom a Myjavou, rodiskom jeho manželky. A keďže si len predtým založil rodinu, svojím odchodom do Nadlaku musel prerušiť viaceré priame kontakty s priateľmi i väzby s príbuznými.

Toľko vari na úvod k formovaniu sa Ivana Bujnu ako národovca. Pravda, ani jeho kňazské pôsobenie nemožno oddeliť od jeho činnosti ako národovca. Naopak, ako ukážeme ďalej, obe tieto zložky sú pevne späté a jedna druhú podporujú v jeho duchovno-organizačnej činnosti, v úsilí o zveľadovanie zborov, v snahe o budovanie slovenských škôl, ako aj v kazateľskej činnosti. Budeme to ilustrovať na materiále *Správy seniora z roku 1943/44*, ktorý doteraz, bohužiaľ, nebol uverejnený³. O tom svedčí originálny list Ivana Bujnu č. 249/1944 z 13/VIII.1944 adresovaný Seniorálnemu konzistóriu v Nadlaku. List tu zverejňujeme v plnom znení.

SENIORALNE KONSISTORIUM EV.A.V. KRAJINSKEJ CIRKVI V RUMUNSKU - NADLAC

Velebný Pane Bratre!

K č. 2100/944 v láskavú známosť Vám uvádzam, že som písal bratovi Šimovcovi prosiac ho poslať Biblie a Nové Zákony na seniorát do Nadľaku. Seniorát to potom rozdelí medzi cirkvami.

Na tú žiadosť vyslovenú vo Vašom dopise, aby niečo zo života ev. Slovákov v Rumunsku zaslané bolo do niektorého ev. časopisu, osmeľujem sa Vám zaslať moju sen. správu z r. 1943-1944. Jestli to možné, dajte ju uverejniť celú, jestli neni možné tak to zkráteno uverejnite .

Neviem, že kedy ju zašlem? Poštou neni hodné a preto radšej počkám, keď slovenské vyslanectvo pôjde s autom do Bratislavy. Takto je aspoň isté!

---

³ „Správa...“ vyjde v úplnosti v časopise „Dolnozemskej Slovák“ v roku 2012.

Národovecká a vlastenecká činnosť I. Bujnu sa prejavila výrazne už v jeho **duchovno organizačnej činnosti**. Bola to predovšetkým jeho zásluha o zriadení slovenského evanjelického seniorátu v rámci biskupstva „Evangelische Landeskirche“ v Sibiu, vďaka ktorému všetci evanjelici Slováci v Rumunsku získali svoju vlastnú cirkevnú organizáciu, aj keď nejaké spolky predtým už jestvovali, ale takto sa dostali pod jednu strešnú organizáciu.

Keď čítame spomenutú správu, musíme si uvedomiť, že sa v nej hodnotia roky 1943 a 1944 a napísaná bola v polovici augusta 1944, teda v roku zúriacej krutej druhej svetovej vojny. A všimnime si, že jej autor Ivan Bujna akoby bol nad týmito udalosťami. Nepíše o vojne, iba konštatuje: „*minulosť bôľna, prítomnosť smutná a výhľad do budúcnosti tmavý*“. Svedčí to o tom, že pohárka vojnou, ale aj o jeho hĺbokej viere, ktorá prekonáva všetky prekážky, a dôkladnom vykonávaní svojej povinnosti napriek hrôzám vojny. Dôležitejšie mu boli aj v tomto čase slovenské evanjelické a.v. cirkevné zbory a ich morálno-náboženský i hmotný stav, čo potvrdzuje slovami: „*Ako to každoročne robievam, tak i v roku minulom ponavštevoval som všetky cirkvi z nášho nadlackého seniorátu, aby som sa osobne presvedčil, či sa vo zboroch, všetko riadne a dl'a štatútov cirkve našej vykonáva a aby som videl mravno-náboženský a i hmotný stav cirkví. Aby som sa presvedčil o tom, že či sa evanjelium Kristovo, - tá moc Božia ku spaseniu každému veriacemu, - čiste a úprimne káže, a či sa sviatosti Kristove dl'a Jeho ustanovenia veriacim prisluhujú, a či sa po zboroch prevádza ku duševnému povzneseniu veriacich tá vznešená práca vnútornej misie (cura pastoralis)?*“ Keď čítame tieto jeho slová, cítime, ako sú ony aktuálne aj dnes, ako treba i pristupovať k duchovným povinnostiam nielen kňazom, ale i cirkevným funkcionárom.

Z predloženej *Správy* ... sa jasne vidí, ako senior Ivan Bujna, vynakladal veľké úsilie na **zveľad'ovanie slovenských evanjelických a.v. cirkevných zborov**, aby mali riadnych farárov, cirkevných funkcionárov a aby v nich cirkevný život mohutnel.. Pritom si dobre uvedomoval, že zbory cítia „*t'archu časov*“. Vedel napomínať pre náboženskú ľahostajnosť, ale na druhej strane vedel aj vyzdvihnúť a pochváliť tých horlivých, aby ich dal za príklad ostatným chladnejším, hoci aj takto: „*Malá to cirkvička pekne vzrástla na počte duší*“ alebo „*Maličký tento zbor*

z roka na rok lepšie sa drží“. Senior Ivan Bujna všemožne podnecoval i stavbu nových kostolov - aj pekným príkladom tých, ktorí s výstavbou začínali.

Zo spomenutej Správy... vidno, ako Ivanovi Bujnovi veľmi záležalo na vzraste zborov aj počtom cirkevníkov. Veľmi ho trápil pokles členov zboru pre stále klesajúcu pôrodnosť, *„je to až na zaplakanie, že v tejto cirkvi následkom bezdetnosti z roka na rok duší ubúda“*, preto tak úzkostlivo a varovne uvádza v Správe... štatistiky porovnávania narodených a zomretých, pokrstených detí, konfirmovaných či sobášených. Trápila ho klesajúca účasť cirkevníkov na službách Božích, ale na druhej strane úprimne priznáva, že sa mu *„vždy srdce radosťou naplní, presvedčiac sa o hojnej návšteve chrámovej“*. Ivan Bujna bol kritický k neporiadnej práci zborov, Podľa analyzovanej Správy... bol Ivan Bujna ako senior prísny, keď aj v jej závere konštatuje, že *„je veľmi málo tých svetlých stránok a primoc tých tmavých“*, ale vedel byť aj láskavý a uznanlivý v hlbokej viere v spravodlivého Pána Boha, ba vedel aj pekne pochváliť, aby povzbudil, keď v Správe... píše: *„Vďaka Bohu presvedčil som sa i v roku minulom o tej pravej náboženskej horlivosti, o vernom pridržíavaní sa viery predkov a otcov našich, no poľutuj Bože a naprav – i o mnohých slabostiach a hriechoch . Tie prvé rozmnož a tie druhé odstráň milosť Božia. Alebo: Všetky cirkve zadosť urobili svojím povinnostiam. Na určený čas zaslali menoslovy voličov, počty a rozpočty, správy cirkví z roku minulého, odpisy generálnych konventov a všetkým nariadeniam biskupstva zadosť urobili. Silnou stránkou Správy sú dôkladné a presné štatistiky, ktoré robil akoby s úzkosťou z toho, koľkí veriaci v senioráte za jeden rok zasa ubudli.*

Zo Správy... sa ukazuje, že Ivan Bujna sa veľmi zaujímal o **slovenské školstvo** v Rumunsku, a to nielen pred jeho poštátnením, ale aj po ňom.

Vynakladal veľké úsilie, aby aj na štátnych školách bola riadna výučba v materinskom jazyku a aby bol dostatok slovenských učiteľov. V správe upozorňuje na potrebu vyučovania náboženstva a na úroveň slovenského spisovného jazyka. Pravda, Ivanovi Bujnovi sa vo vojnových rokoch 1943 a 1944 nie všetko podarilo. V Správe... napríklad ľutuje, že *„časopis Slovenský evanjelik ešte nevyšiel“* a že ani *„vydanie kalendára sa uskutočniť nemohlo“*. Ale nám to aspoň potvrdzuje, že sa veľmi usiloval pôsobiť na svojich veriacich aj časopisom, písaným slovom, aby ich informoval o duchovnej činnosti aj na Slovensku.

Preto udržiaval osobné styky s takými československými inštitúciami, ako boli *Československý ústav zahraničných Slovákov, Slovenská liga, Matica slovenská*, ktoré mohli rumunským Slovákom v tomto smere pomáhať. Napokon práve za túto starostlivosť o ich vzdelávacie a duchovné kultúrne potreby vyslúžil si aj vysoké vyznamenanie *Rad bieleho leva*.

Ivan Bujna bol vynikajúci kazateľ s výrazným hlasom, čo bolo priam povestné, ako sme sa dozvedali aj od našich rodičov. Pritom nám mnoho kázní a modlitieb, ale aj príležitostných prejavov zanechal v rukopise. A ja by som pri tejto príležitosti dodal, že by bolo aktuálne a dobré, keby sme ich ešte vydali tlačou.

Záverom môžeme aj na základe analýzy *Správy seniora...* z ťažkých vojnových rokov 1943/44 konštatovať, že sa nám Ivan Bujna potvrdil ako veľký človek, a to práve aj pre tú spojitosť oduševneného národovca a horlivého kňaza, a tak ho právom môžeme priradiť k našim významným národným a cirkevným osobnostiam.

V Iloku 5. 12. 2011

Dušan Saják